

KÜLTÜREL ZEKÂ VE İLİŞKİSEL BENLİK DÜZEYİ İLİŞKİSİ: TURİST REHBERİ ADAYLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL INTELLIGENCE AND RELATIONAL
SELF LEVEL: A STUDY ON TOURIST GUIDE CANDIDATES

Gönül GÖKER¹ - Yakup ÖZTÜRK²

Öz

Turist rehberleri kendi ülkelerinin birer kültür elçisi olarak farklı kültüre sahip insanlar ile de güçlü iletişime sahip bireylerdir. Kültürel zekâ ve ilişkisel benlik kavramları ise bireylerin ikili ve sosyal ilişkilerdeki tutum ve davranışlarını ortaya koyan kavramlardır. Turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyi ve ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada ayrıca turist rehberi adayların demografik durumları ile kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Literatür araştırmalarından yola çıkıldığında, iki kuram arasındaki ilişkiye yönelik araştırmalara rastlanılmaması, çalışmanın özgünlüğü açısından önem arz etmektedir. Veri toplama aracı olarak anketin tercih edildiği bu araştırmanın evrenini Çankırı Karatekin Üniversitesi, Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu'nda eğitim gören 210 Turizm Rehberliği bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Toplanan veriler SPSS ve AMOS programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Faktör analizi, T testi ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarında adayların kültürel zekâ düzeyleri ile ilişkisel benlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca adayların demografik durumları ile kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu çalışma turist rehberi adayları ve aktif turist rehberleri arasındaki kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyinin karşılaştırıldığı çalışmalara öncülük ederek literatüre katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Zekâ, İlişkisel Benlik, Kültür, Turist Rehberi.

Abstract

Tourist guides are individuals who have strong communication with people from different cultures as cultural ambassadors of their own countries. The concepts of cultural intelligence and relational self are the concepts that reveal the attitudes and behaviors of individuals in bilateral and social relations. In this study, which aimed to determine the relationship between the cultural intelligence level and the relational self-levels of the tourist guide candidates, the relationship between the demographic status of the tourist guide candidates and their cultural intelligence and relational self-levels was also examined. Based on the literature research, it is important for the originality of the study that there are no studies on the relationship between the two theories. The universe of this research, in which a questionnaire is preferred as a data collection tool, consists of 210 students of the Department of Tourism Guidance studying at Çankırı Karatekin University, Ilgaz School of Tourism and Hospitality Management. The collected data were analyzed through SPSS and AMOS programs. Factor analysis, T-test and correlation analysis were performed. As a result of the analysis, it was concluded that there was a significant relationship between the cultural intelligence levels of the candidates and their relational self-levels. Additionally, it was determined that there was no significant difference between the demographic status of the candidates and their cultural intelligence and relational self-levels. This study can contribute to the literature by pioneering the comparison of cultural intelligence and relational self-level between tourist guide candidates and active tourist guide.

Keywords: Cultural Intelligence, Relational Self, Culture, Tourist Guide.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, gongulgoker@karatekin.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6161-7675

²Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu, ozturkykp@gmail.com, Orcid: 0000-0003-1495-9979

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 16.12.2022 – Kabul Tarihi: 08.06.2023

DOI:10.17755/esoder.1219430

Atf için: *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023;22(87): 819-832

Etik Kurul İzni: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulunun 05.08.2022 tarih ve 26 nolu toplantısında etik açıdan uygun görülmüştür.

GİRİŞ

Öğrenilen ve paylaşılan değerler, sembol, inanış ve davranışlar (Koçel, 2003; Yeşil, 2009) olan kültür; coğrafi konum, dil, din, ırk, müzik, tarih, sanat gibi ortak özellikleri içerisinde barındırır. Kültür; genellikle aynı ülke veya bölgedeki insan grupları tarafından tutulan göreceli tüm değer, düşünce ve inançlar bütünüdür. Bu değerlerin ve inançların insanların davranışları ve çevreleri üzerindeki belirgin etkisi bulunmaktadır (Peterson, 2004). Kültürler arası iletişimin artması ile çok kültürlü gruplar, ortamlar ve şirketlerde çoğalmaya başlamıştır (Mercan, 2016). Kültürler arası araştırmalar ve zekâ araştırmalarının ortak çalışması olan kültürel zekâ kavramı ilk olarak Earley ve Ang (2003) tarafından ortaya konulmuştur. Zekâ soyut bir kavramdır. Zekâ ile ilgili ilk çalışmalar sadece geleneksel zekâ kavramı üzerinde olmuştur. Salt sayısal ve sözel zekâyâ bakılarak akademik anlamda yeterli olmanın üstün zekâ olarak kabul edildiği çalışmalar Gardner (1983)'in "çoklu zekâ" kuramını ortaya koyması ile farklı bir boyut kazanmıştır. Bu kurama göre sözel ve sayısal, matematiksel zekâ yönünün yanı sıra, duygusal, sosyal, görsel, kelime akıcılığı, dil öğrenme gibi pek çok zekâ türünün de olabileceği görülmüştür. Gardner, her insanda sözel-dilsel, matematiksel, görsel-uzamsal, müzikal-ritmik, bedensel, sosyal, içsel zekâ olmak üzere en az yedi farklı zekâ seviyesinin olduğunu belirtmiştir.

İngilizcede Cultural Intelligence (CQ) olarak ifade edilen (Ersoy ve Ehtiyar, 2015) kültürel zekâ, farklı kültürleri anlamak ve farklı kültürlerden insanlarla daha fazla iletişim kurarak, onlar hakkındaki fikirlerin zaman içerisinde esneklik kazanması olarak tanımlanabilir (Akdemir, vd., 2016).

İlişkisel benlik kavramı ise "ben" ve "kolektif" arasındaki "ilişkiler" üzerinde durmaktadır. Bireysel benlikte kişinin yalnız iken yaptığı davranış ve tutumlar öne çıkarken, kolektif benlikte ise kişinin başkalarının yanındaki davranışları öne çıkar. İlişkisel benlik, bireyin çevresindeki kişiler ile yakın ilişki halinde iken, kendini bu ilişki içinde kendini nerede bulduğunu ya da ne kadar bu ilişkiden memnun olduğunu durumu ortaya koyar. (Cross vd., 2000).

Kültürel zekâ ve ilişkisel benlik kavramları bireylerin ikili ve sosyal ilişkilerdeki tutum ve davranışlarına yönelik olgulardır. Yine insan ilişkilerine dayalı bir meslek grubu olan turist rehberliğinde kültürel zekâ ve ilişkisel benlik önem arz etmektedir. Turist rehberliği farklı kültürlerden insanlar ile etkileşim halini zorunlu kılan bir meslek grubudur. İyi seviyede yabancı dile sahip olan ve kokartlı olarak çalışan profesyonel turist rehberleri gerek bölgesel gerekse ülkesel bazda turlara katılan turistlere eşlik etmekte ve onlara destinasyonlar hakkında bilgiler vermektedirler. Bu görev sürecinde rehberin sadece destinasyona ait kültürel ve doğal varlıklar hakkında bilgi sahibi olması yeterli değildir. Profesyonel turist rehberleri gidilen bölgelerde hâkim olan kültür, gelenek ve hatta etnisiteye yönelik bilgilere de sahip olmalıdır. Bunun yanı sıra gelen grupların yaş, cinsiyet, milliyet vb. durumlarına da bakarak bunlar hakkında da gerekli bilgileri öğrenmek ve buna yönelik argümanlarla donanmak durumundadır. Ülkelerin kültür elçileri olarak bilinen turist rehberlerinin ikili ve sosyal ilişkilerdeki becerisi, beşeri yeteneği ve kültürel anlamdaki uyumlanma seviyesi, mesleğinin icrası ve başarısı açısından kendisine yüksek fayda sağlamaktadır.

Bu çalışmanın konusunu turist rehberi adaylarının kültürel zekâ ile ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek oluşturmaktadır. Ayrıca adayların demografik (cinsiyet) değişkenlerine göre kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediği de çalışmanın konusu kapsamındadır. Literatür araştırmalarından yola çıkıldığında iki kuram arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalara rastlanılmadığı ve çalışmanın

özgünlüğü açısından bu konu üzerine nicel bir araştırma yapmanın önemli olduğu görüşüne varılmıştır.

Buradan hareketle araştırmanın temel soruları şu şekildedir:

S 1: Turist rehberi adaylarının kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri demografik değişkenlerine göre farklılık gösterir mi?

S 2: Turist rehberi adaylarının kültürel zekâ ile ilişkisel benlik düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kültürel Zekâ

Kültürel zekâ (K), bireyin kültürel çeşitlilik ile karakterize edilen durumlarda kavrama ve mantık yürütme yeteneğine odaklanan özel bir zekâ biçimidir. Kültürel zekâ bireyin farklı kültürlerdeki kişilere göre davranışlarını ayarlayabilme ve onlarla rahatlıkla iletişime geçebilme ve onlara uyumlanabilme kapasitesidir (İlhan ve Çetin, 2014). Kültürel zekâ, insanların başkaları ile etkileşime girerken kültür temelli tutum ve değerlere uyumlanma niteliği ve becerisidir (Peterson, 2004). Kültürel zekâ birçok farklı kültürün olduğu ortamlarda kültürel farklılıkları yönetebilmek için bu kültürleri anlama, özümseme ve yorumlayabilme kabiliyetidir (Şen, 2019). Ang ve Dyne (2003)' ye göre kültürel zekâ işletmelerde küreselleşmenin artması ile ön plana çıkan bir zekâ kavramıdır. Earley ve Mosakowski (2004) kültürel zekâyı, farklı kültürden gelen insanların sahip olduğu eylem, söz ve davranışları o kültüre sahip insanlar gibi yorumlamayı sağlayan bir yetenek olarak tanımlamıştır. Kültürel zekâ, farklı toplumlardan gelen bireylerin, alışık olmadıkları toplumların tavır, gelenek, konuşma, jest ve mimik gibi kültürel özelliklerini kendi ülkesinden biriymiş gibi değerlendirme ve taklit edebilme yeteneğidir (Ergün ve Güzel, 2017). Kültürel zekâ, bireyin bulunduğu çevrenin kültürel yönlerini şekillendirmeye adapte olmalarını sağlayan, kültürel üst-bilişle bağlantılı, etkileşimli bilgi ve beceriler sistemidir (Ersoy, 2014).

Farklı kültürlere adapte olmayı farklı kültürlere uyumluluk olarak tanımlayan Kelley ve Meyers (1995), sadece uyum ile kalmayıp işlevsel olarak da kültürden biri gibi davranmanın kültürel zekâ olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca bireylerin kültürler arası adapte olabilme envanteri, duygusal esneklik (ER), esneklik / açıklık (FO), algısal keskinlik (PAC) ve kişisel özerklik (PA) olarak dört psikolojik boyuta ayırmışlardır (Akt., Yang ve Chang, 2017).

Kültürel zekâ (KZ), duygusal zekâda (DZ) olduğu gibi bilişsel zekâyı (BZ) tamamlar. Her ikisi de bireylerin iş yaşamı ve kişisel ilişkilerde başarıyı yakalaması için önemlidir. Kültürel zeka işletmelerde kültürel çeşitlilikle başa çıkabilmek için tamamlayıcı bir zekâ türü olarak görülmektedir. Sosyal ilişki kaideleri kültürlere göre değişiklik gösterdiği için, bilişsel zekâ, duygusal zekâ (DZ) veya sosyal zekânın direk olarak kültürlerarası uyum ve iletişime etki etmesi olası değildir (Ang ve Dyne, 2008). Kültürel zekâ bilgi, farkındalık ve beceri olmak üzere üç boyuta ayrılır. Çok kültürlü ortamlardaki iletişimin esas temeli bilgiye dayalıdır. Farkındalık ise bu ortamlarda meydana gelen durumlara karşı anlayışlı, uyumlu ve yaratıcı davranabilmedir. Üçüncü boyut ise bireyin sahip olduğu becerileridir (Şen, 2019). Earley (2002) de kültürel zekâyı bilişsel, motivasyonel ve davranışsal boyutlar olmak üzere üç temel boyuta ayırmıştır (Lovvorn ve Chen, 2011). Ang ve Dyne (2008) Kültürel zekâyı bilişsel, üstbilişsel, motivasyonel ve davranışsal olarak dört temel boyuta ayırmıştır. Kültürel zekânın bilişsel boyutu (bilişsel KZ) bilgi yönünü (ör. kültürel değerler ve normlar arasındaki farklılıklar), diğer üç boyut ise bilişsel süreçlerin farkındalığı ve kültürler arası yetkinliğin

geliştirilmesi için önemlidir. (Azevedo ve Shane, 2019). Üstbilişsel zekâ bireyin kültürel bilgi edinme ve anlama yeteneğini yansıtır. Bilişsel zekâ bireyin kültürler ve kültürel farklılıklar hakkındaki bilgilerini yansıtır. Motivasyonel zekâ bireyin kültürlerarası durumlarda işleyişe yönelik çabaları yönlendirme ve sürdürme yeteneğini yansıtır. Davranışsal zekâ ise bireyin kültürlerarası etkileşimlerde davranışsal esnekliğini yansıtmaktadır (Ang, vd., 2015).

Yeşil (2009) çalışmasında, üst bilişsel zekâsı yüksek olan insanların, başka kültürlerden kişilerin kültür yapılarını etkileşim öncesi ve etkileşim sırasında bilinçli olarak fark ettiklerini, bilişsel zekâyâ sahip insanların ise kültürler arasındaki benzerlik ve ayrılıkları anlayabilme yetisine sahip olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında enerjilerini kültürler arası durumlara akıtan ve odaklayan kişilerde motivasyonel zekânın, bulunduğu ortama göre, yüz ifadesi, kelime, jest mimik vb. davranışlar sergileyen kişilerin ise davranışsal zekâsının yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Doğan ve Karakuş Uysal (2020) 2003-2020 yılları arasında yayınlanan 152 araştırma içerisinde Türk literatüründe kültürel zekâ ile ilgili oldukça az sayıda çalışma olduğunu belirtmişlerdir. Yıldırım Ulusoy ve Köroğlu (2019) çalışmalarında turist rehberlerinin kültürel zekâ düzeyleri ve özyeterlilik inançlarının hizmet sunumlarına etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda tüm değişkenlerin arasında olumlu bir ilişki olduğu ve tüm değişkenlerin birbirleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca katılımcıların özyeterlilik, kültürel zekâ ve hizmet sunum durumlarının demografik durumlarına göre bir farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Ahmadi vd., (2011), sosyo-kültürel faktörlerin kültürel zekâ üzerindeki etkisine yönelik çalışma yapmışlardır. Etnosentrizm ve sosyal inisiyatifin kültürel zekâ üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ayrıca kültürel empatinin, kültürel zekâ ve onun dört boyutu üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Yang ve Chang (2017) Tayvan'daki uluslararası öğrenciler üzerine bir araştırma yapmışlar ve araştırma sonucunda üstbilişsel ve motivasyonel zekâ ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda psikolojik iyi oluş düzeyini daha iyi bir seviyeye getirmek için motivasyonel ve üstbilişsel zekâ düzeyinin gelişimine yönelik öneriler sunmuşlardır.

İlişkisel Benlik

Benlik kavramı üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bireysel benlik, kişinin diğer insanlardan farklı kendine has özelliklerini (davranış, tutum, amaç vs.) yansıtmaktadır. Bireysel benlik kişinin ilişkilerinden ve bulunduğu gruplardan bağımsız olarak davrandığı kendilik halini gösterir. İlişkisel benlik ise kişinin yakın olduğu başka insanlar (örneğin, ortaklar, arkadaşlar, aile üyeleri) ile paylaşılan özelliklerden oluşur ve ilişki içindeki rolleri tanımlar. Bu kavram ilk olarak Brewer ve Gardner (1996) tarafından ortaya çıkarılmıştır. Son olarak, kolektif benlik kişinin gruplar arası yönünü vurgular (Sedikides ve Brewer 2001; Sedikides, vd., 2011).

İlişkisel benliği yüksek olan kişiler, istikrarlı arkadaşlık bağları oluştururlar ve ilişkilerini geliştirmek ve korumak isterler. Ayrıca bu kişiler mevcut ilişkilerinin sona ermemesi adına çaba gösterirler ve sosyal olarak dışlandıklarında psikolojik ve fiziksel acı hissederler. (Baumeister ve Leary 1995; Sedikides, vd., 2011). İlişkisel benlik yükseldikçe ilişkinin niteliğini arttırmak için daha fazla çaba gösterilen davranışlar sergilenir. İlişkisel benliği yüksek kişiler karşı tarafın ilişki içerisinde daha tatmin ve güven içinde olmasını sağlar. Salt kişiler arası değil örgüt içerisinde de ilişkisel benliği yüksek liderlerin çalışanlar ile yakın ilişkiler kurabildikleri de görülmüştür (Öztürk, vd. 2015). İlk defa Brewer ve Gardner'ın (1996) kolektif kimlik düzeyleri ve benlik temsilleri konulu çalışmalarında ortaya çıkarılan bu kavram üzerine farklı çalışmalar yapılmıştır.

Cross vd., (2000) 11 maddeli ilişkisel benlik ölçeğini (Relational-Interdependent Self-Construct-RISC) geliştirmişlerdir. Cross ve Morris (2003) çalışmalarında yüksek düzeyde ilişkisel bir benlik kurgusu olan kişilerin, yeni tanıştıkları arkadaşlarının değerlerini ve inançlarını tahmin etmede diğerlerinden daha başarılı olduklarını ortaya koymuşlardır. Ayrıca ilişkisel benlik düzeyi yüksek kişilerin yeni arkadaşlarının duyguları hakkında iyimser düşünme eğiliminde oldukları sonucuna varmışlardır. Markus ve Kitayama'nın (1991) kültür ve benlik üzerine yaptıkları çalışmalarında ki benlik sınıflandırılması Brewer ve Gardner'ın (1996) kolektif, bireysel ve ilişkisel benlik sınıflandırılmasından farklıdır.

Bu tanımlar ve yapılan çalışmalara dayanarak geliştirilen araştırma hipotezleri şu şekildedir.

H1: Turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile ilişkisel benlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3: Turist rehberi adaylarının ilişkisel benlik düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

YÖNTEM

Araştırmanın amacını turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyi ve ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek oluşturmaktadır. Ayrıca adayların demografik (cinsiyet) durumları ile kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek de çalışmanın amacı kapsamındadır.

Veri toplama aracı olarak anketin tercih edildiği bu araştırmanın evrenini 2022-2023 akademik yılında, Çankırı Karatekin Üniversitesi Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği programında kayıtlı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde ilgili programda kayıtlı öğrenci sayısı 210'dur. Katılımcıların gönüllü olarak anketi doldurmaları sağlanmış ve kullanılabilir nitelikte olan 150 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın uygulanması öncesinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 05.08.2022 tarih ve 26 numaralı toplantısı ile etik kurul izni alınmıştır.

Üç bölümden oluşan araştırma anketinin ilk bölümünde katılımcıların yalnızca cinsiyet değişkenlerini belirlemeye yönelik bir ifade yer almaktadır. İkinci bölümde kullanılan Kültürel Zekâ Ölçeği (KZÖ) Ang vd. (2007) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması İlhan ve Çetin (2014) tarafından yapılmıştır. İlhan ve Çetin (2014), çalışmalarının sonucunda KZÖ'nün Türkçe formunun orijinal forma paralel olarak üst bilişsel, bilişsel, motivasyonel ve davranışsal alt boyutları olmak üzere 20 ifade ile dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlemişlerdir. Üçüncü bölümde kullanılan İlişkisel Benlik Ölçeği ise ilişkisel benlik kavramını ölçen RISC ölçeğinin (Cross, Bacon & Morris, 2000), Türkçe geçerlemesini yapan Öztürk vd., (2015)'nin çalışmalarından alınmıştır. Öztürk vd., (2015), orijinalinde 11 ifade ile tek faktörlü olarak önerilen ilişkisel benlik ölçeğinde bir ifadenin düşük faktör yükü nedeniyle çıkartılarak iki faktörlü (özdeşleşme ve yansıma) bir yapıda Türkçe'ye uygunluğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışma kapsamında yapılan DFA neticesinde ise yansıma boyutunda bir ifadenin faktör yükü düşük olması nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

Adayların kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeylerini belirlemek için oluşturulan ifadelerle göre yanıt seçenekleri (1) Kesinlikle Katılmıyorum... (5) Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere 5'li Likert şeklindedir. Toplanan veriler SPSS ve AMOS programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Öncelikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile ölçüm modeli test

edilmiştir. Daha sonra kuramsal olarak değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyan yapısal model analiz edilmiştir. Yapı geçerliği için uyum indeksleri, yakınsak ve ayrışma geçerliği analizlerinden yararlanılmıştır. Güvenirlilik için ise Cronbach's Alpha (α) katsayısı hesaplanmıştır. Yakınsak geçerlik için faktör yükleri, ortalama açıklanan varyans (Average Variance Extracted – AVE), yapı güvenirliliği (Construct Reliability – CR) değerleri hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliklerini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Ölçeğin genel olarak içsel tutarlık anlamında güvenirlilik düzeyini gösteren Cronbach Alpha değerinin 0.70 ve üzeri bir değer olması (Ural ve Kılıç, 2005) önerilirken, bir faktörde yer alması gereken ifadenin en az 0.50 ve üzeri bir faktör yüküne sahip olması gerekmektedir (Hair vd., 1998; Kalaycı, 2008).

Tablo 1. Faktör yükleri, Çarpıklık, Basıklık, AVE, CR ve α değerleri

Boyutlar / İfadeler	Faktör Yükü	Çarpıklık	Basıklık	Varyans	AVE	CR	α	$\bar{X}$	s.s.
<i>Üst Bilişsel</i>									
ÜB1	,945	-1,154	,613					3,74	1,14
ÜB2	,932	-1,151	,779	59,452	,854	,978	,947	3,70	1,07
ÜB3	,931	-1,011	,231					3,65	1,15
ÜB4	,889	-,943	,123					3,63	1,16
<i>Bilişsel</i>									
B1	,743	-,325	-,365					3,23	1,05
B2	,763	-,665	,098					3,45	1,04
B3	,778	-,834	,192	7,144	,58	,935	,889	3,51	1,06
B4	,723	-,418	-,464					3,25	1,06
B5	,734	-,553	,282					3,39	,982
B6	,824	-,663	-,175					3,42	1,06

KÜLTÜREL ZEKÂ VE İLİŞKİSEL BENLİK DÜZEYİ İLİŞKİSİ: TURİST REHBERİ ADAYLARINA
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

<i>Motivasyon</i>										
M1	,836	-1,223	,649						3,93	1,20
M2	,845	-,980	,027						3,78	1,22
M3	,827	-,717	-,289	5,513	,676	,95	,908		3,55	1,19
M4	,820	-,926	,169						3,71	1,16
M5	,783	-,925	,347						3,68	1,07
<i>Davranış</i>										
D1	,794	-,743	-,048						3,65	1,07
D2	,829	-,854	,013						3,62	1,13
D3	,828	-,846	,120	3,365	,698	,954	,909		3,65	1,11
D4	,829	-1,053	,526						3,71	1,10
D5	,896	-1,176	,799						3,79	1,12
				75,475				,964		
<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,939; Bartlett testi: $\chi^2 = 2652,845; p=0,000$</i>										
<i>Özdeşleşme</i>										
ÖZD1	,712	-1,008	,244						3,83	1,17
ÖZD2	,797	-1,126	,477						3,99	1,14
ÖZD3	,761	-,868	,046						3,70	1,14
ÖZD4	,807	-1,179	1,087	65,951	,511	,939	,921		3,83	1,07
ÖZD5	,686	-,774	-,242						3,65	1,18
ÖZD6	,860	-1,003	,262						3,72	1,17
ÖZD7	,856	-1,360	,918						4,07	1,19
<i>Yansıma</i>										
YNS1	,795	-1,020	-,059						3,77	1,29
YNS2	,755	-,662	-,576						3,59	1,26
				73,329				,934		
<i>Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,921; Bartlett testi: $\chi^2 = 956,194; p=0,000$</i>										

Tablo 1’de yer alan değerler incelendiğinde ölçeklerde yer alan bütün boyutlar için Cronbach Alpha (α) değerlerinin 0,70’ten yüksek olması nedeniyle ölçeklerin tamamının güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Kullanılan ölçeklerin tüm boyutlarına ilişkin AVE değerlerinin 0,50’den, CR değerlerinin ise 0,60’dan büyük olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın yakınsama geçerliliğinin sağlandığı (Hair vd.,1998; Fornell ve Larcker, 1981) değerlendirilmiştir.

Faktör yapılarının doğrulanmasıyla modeldeki ilişkilerin ortaya çıkarılması ve araştırma hipotezlerinin test edilmesine yönelik geliştirilen yapısal modelin uyum değerleri Tablo 2’de gösterilmektedir. Tablo 2’de yer alan uyum indeksi göstergeleri incelendiğinde modelin uyum değerlerinin literatürde kabul edilen koşulları sağladığı görülmektedir.

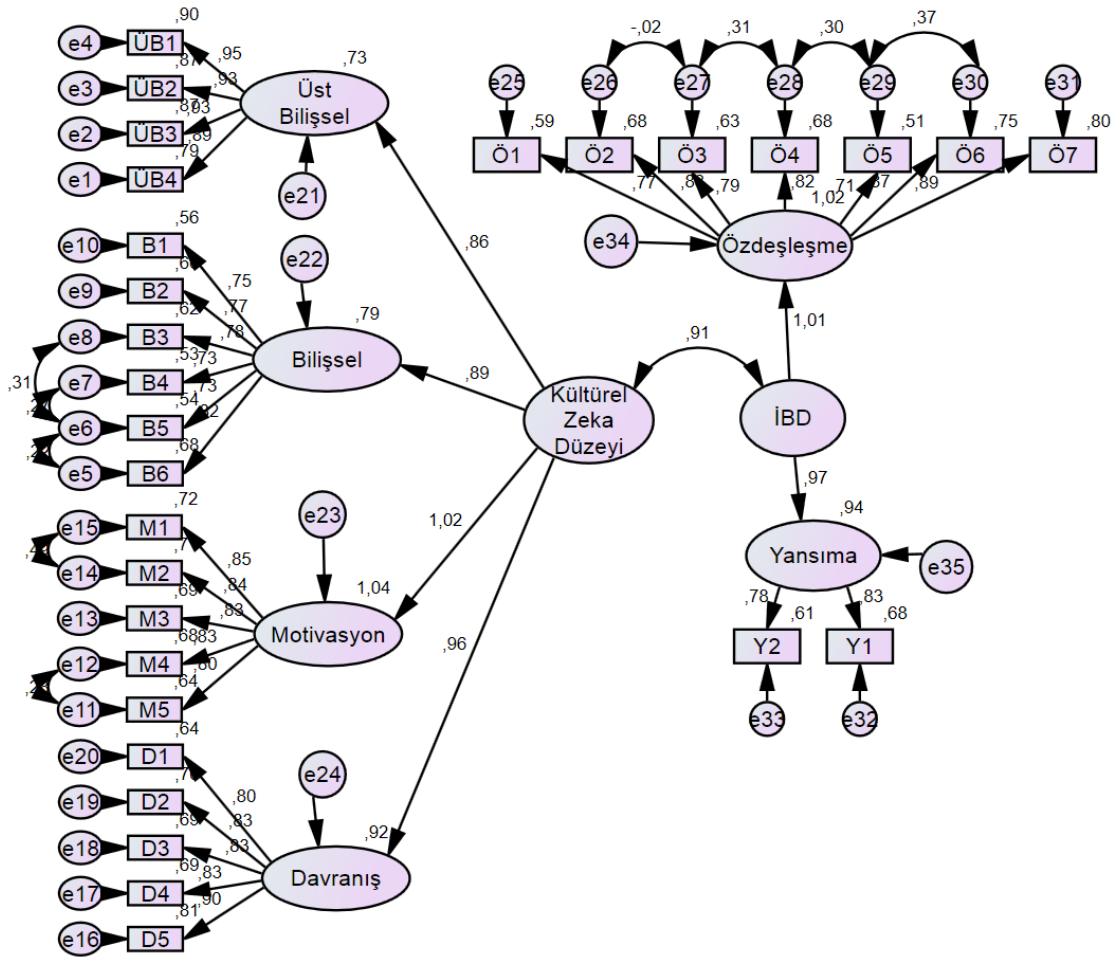
Tablo 2. Standart Uyum Ölçütleri ve Modelin Uyum Değerleri

	X^2	df	X^2/df	GFI	CFI	RMSEA
Model Değerleri	610,731	363	1,682	0,87	0,95	0,068
İyi Uyum Değerleri			≤ 3	$\geq 0,90$	$\geq 0,97$	$\leq 0,05$
Kabul Edilebilir Uyum Değerleri			$\leq 4-5$	0,89-0,85	$\geq 0,95$	0,06-0,08

Kaynak: Meydan ve Şeşen, 2015: 37; Gürbüz, 2019: 34

Ölçüm modelinin doğrulanmasının ardından yapısal model kapsamındaki hipotezler test edilmiştir.

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Modeli

İki değişken arasındaki ilişki veya bağlantı anlamındaki korelasyon, iki değişkene ait değerlerin birlikte değişimidir. İki değişkenden birisinin artarken diğerinin de artması olumlu bir ilişki, birisi artarken diğerinin azalması ise olumsuz bir ilişki olarak yorumlanır (Gürbüz, 2019). Şekil 1’de görüldüğü üzere kültürel zekâ düzeyi ile ilişkisel benlik düzeyi arasında doğru yönlü (pozitif) bir ilişki vardır. Bu bulgu doğrultusunda “H1: Adayların kültürel zekâ düzeyleri ile ilişkisel benlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ve ilişkisel benlik düzeylerinin cinsiyetlerine göre istatistiksel açıdan farklılaşma durumunu incelemek için yapılan t-testi sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Kültürel Zekâ ve İlişkisel benlik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre ortalamaları

	Grup	n	$\bar{X}$	s.s.	t	p
Kültürel Zekâ Düzeyi	Kadın	77	3,67	,856	,979	,329
	Erkek	73	3,53	,858		
İlişkisel Benlik Düzeyi	Kadın	77	3,83	,926	,495	,621
	Erkek	73	3,75	,994		

Kültürel zekâ düzeyi ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ($p=,329>0,05$) için “H2: Adayların kültürel zekâ düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezi red edilmiştir. Ayrıca ilişkisel benlik düzeyi ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ($p=,621>0,05$) için “H3: Adayların ilişkisel benlik düzeyleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezi reddedilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm endüstrisi, yüz yüze etkileşimin yaygın bir gündelik gerçeklik olduğu, dünyanın en önemli hizmet endüstrilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Turist rehberleri uluslararası turizm faaliyetlerinde dünyanın farklı bölgelerinden ve dolayısıyla farklı kültürlerden turistlerle doğrudan iletişim kurmaktadır. Farklı kültürel normlara sahip ülkelerde yetişen insanlar, farklı davranış ve düşünme biçimleri geliştirebilmektedirler. Bu durum turist rehberlerinin iletişim süreçlerinde kültürel özelliklerinin etkileşimde buldukları turistlerin kültürlerinden farklı olduğunda ek bir zorluk teşkil edebilmektedir. Kültürel farklılıkları anlama yeteneği, farklı kültürel özellikteki turistlerin ve turist rehberlerinin yoğun bir şekilde etkileşimde bulunduğu turizm sektöründe büyük öneme sahiptir. Farklı kültürlerin etkileşiminde yanlış anlamaların azaltılmasında kültürel farklılıklara yönelik bilinç önem arz etmektedir. Zira kültürler arası bir bakış açısıyla, uluslararası turizm faaliyetlerinde farklı kültürlere uyum sağlamak belirli bir düzeyde anlayış ve yetenek gerektirmektedir. Bu anlamda turist rehberlerinin mesleki başarılarında, diğer faktörlerin yanı sıra, farklı kültürlerden insanlarla etkili bir şekilde etkileşim kurma kapasiteleri ve kültürel zekâ düzeylerinin önemli bir etkisi söz konusudur.

Bilgi veya biliş, motivasyon ve davranışlar yoluyla farklı kültürel özellikteki ortamlarda başarılı olma yeteneği olan kültürel zekâ; bir kültürü anlama konusunda becerikli ve esnek olmayı, farklı kültürler hakkında daha fazla şey öğrenmeyi, düşüncelerini kademeli olarak yeniden şekillendirmeyi, farklı kültürel özelliklere sahip bireylerle etkileşimde bulunmak üzere daha yetenekli ve uygun hale gelmeyi ifade eder (Alifuddin ve Widodo, 2022). Bu bağlamda önemli birer kültür elçisi olma görevi de üstlenen turist rehberlerine önemli görevler düşmektedir. Turist rehberlerinin kültürel zekâ düzeylerinin yükseltilmesi turistlerin turlardan daha fazla memnun olmaları ve destinasyonların kültürel inançları, değerleri ve gelenekleri hakkında daha doğru bir algı kazanmalarına yardımcı olacaktır. Turist rehberleri, kültürel farklılıklara daha fazla dikkat etmeleri ve alternatif kaynaklardan ilgili bilgilere ulaşmalarıyla gerek ev sahibi kültürün ve gerekse misafir kültürün bütünsel bir formuna ulaşabilmektedirler.

Turizm literatüründe kültürel zekâ düzeyi ile ilgili araştırmalar bulunmakla birlikte turist rehberi adaylarının kültürel zekâ düzeyleri ve ilişkisel benlik düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek ve kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının araştırılması temelinde tasarlanan bu araştırma Çankırı Karatekin Üniversitesi Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği programında kayıtlı 150 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda kültürel zekâ ve ilişkisel benlik arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığı ($\beta=0.91$; $p<.001$) ortaya konulmuştur. Ayrıca kültürel zekâ düzeyi ve ilişkisel benlik düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulgulanmıştır. Köksal ve Türker (2019)'in profesyonel turist rehberleri ile yaptıkları çalışmalarında ise bu araştırmanın bulgularından farklı olarak kültürel zekânın motivasyon ve üst biliş boyutlarının kadın rehberlerde erkek rehberlere kıyasla anlamlı derecede yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Şenel (2020), yabancı dil bölümlerinde okuyan

öğrencilere yönelik yaptığı çalışmada; erkeklerin özellikle üstbilişsel, bilişsel ve davranışsal puan ortalamalarının kadınlardan daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Ayrıca söz konusu çalışmada “M1 yani “farklı kültürden insanlarla etkileşim kurmaktan zevk alırım” ifadesinin en yüksek puan aldığı görülmüştür. Pelit vd., (2020)’nin turist rehberlerine yönelik yaptıkları çalışmada ise “başka kültürlerden insanlarla bir arada olmaktan hoşlanırım” ifadesine en yüksek puan verilmiştir. Bu durumda çıkan sonuçlar benzerlik göstermektedir.

İlişkisel benlik ile ilgili çalışmalara bakıldığında; Gámez vd., (2014)’nin üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, kadınların ilişkisel benlik düzeyinin erkeklere oranla daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Ercan (2013) genç yetişkinlere yönelik çalışmasında; kadınların bireysel ve ilişkisel benlik düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, kolektif benlik düzeyinin ise cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmanın örneklemini çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlayan turizm rehberliği öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın sadece belirlenen örneklem grubundaki katılımcılarla yürütülmüş olması sonuçların genellenebilir olması açısından bir engel teşkil etmektedir. Gelecekte kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyi ilişkisine yönelik hazırlanacak muhtemel çalışmalarda, örneklem grubunun daha geniş tutulması ve aktif turizm rehberlerinin de çalışma kapsamına dâhil edilmesi ve değişkenler bağlamında sonuçların karşılaştırılmasıyla elde edilecek bulguların literatüre daha fazla katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Bireylerin ikili ve sosyal ilişkilerdeki tutum ve davranışlarına yön veren kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri özellikle turist rehberi vb. meslek alanlarında önem arz etmektedir. Literatürdeki diğer araştırmaların sonuçlarına bakıldığında kadınların erkeklere oranla sosyal ilişkilerde daha iyi olduğu sonucu söylenebilir. Yine de genelleme yapmak için eldeki mevcut çalışmalar yeterli değildir. Kaya ve Oğurlu (2015) benlik saygısı, zekâ ve akademik başarı ilişkisi üzerine çalışma yapmıştır. Turist rehberlerinin kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeyleri ile akademik ve mesleki başarılarına yönelik çalışmalar da yapılabilir. Henüz öğrenci statüsünde ki rehber adaylarının ise kültürel zekâ ve ilişkisel benlik düzeylerini artırıcı gezi ve tur programları yapılmalı ve mevcut yerel ve sivil yönetimler tarafından desteklenmelidir. Ayrıca kampüs için rekreatif etkinliklerin de sosyal ve ikili ilişkilerin geliştirilmesinde destek sağlayıcı unsurlar olduğu gözden kaçırılmamalı ve bu tip çalışmalara yoğunluk verilmelidir.

Bunların haricinde turist rehberliği eğitimi verilen okullarda ders içeriklerine yönelik değişimlere de gidilmesi gerekliliği mevcuttur. Öğrencilerin duygusal zeka ve empati yeteneklerinin gelişimi açısından daha fazla kitap okumaya yönlendirilmeleri gereklidir. Dünya klasiği, Rus, Fransız edebiyatı, Türk Edebiyatı klasikleri vb. türlerde okuma alışkanlığı elde edebilirler. Ayrıca farklı kültürler ve sanatlara yönelik genel kültür ağırlıklı eğitimler sunulabilir. Sanatsal faaliyetler, dans, müzik gibi aktiviteler onların sosyal ilişkilerini geliştirmelerine fayda sağlayabilecek türdendir. Halk Edebiyatı vb. derslerin de ağırlığı artırılarak gençlerin özellikle kendi kültürlerini daha yakından tanımaları sağlanabilir. Etkili iletişim dersleri, etkili konuşma, diksiyon vb. derslerin artırılması ve gençlerin öncelikle iletişim kurma becerilerini düzenleme yönüne gidilmesi gereklidir. Tüm bu uygulamalar sayesinde gençlerin öncelikle ikili ilişkiler ve sosyal gruplar içerisindeki etkileşimleri artacak ve kültürler arası iletişime yatkınlıkları ile mesleki anlamda daha başarılı olmalarına fayda sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmadi, Y., Shahmohamadi, A. ve Mahdi Araghi, M. (2011). The study of effect of socio-cultural factor on cultural intelligence (cq) (case study: sanandaj city). *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(12), 161-168.
- Akdemir, B., Duman, M. Ç. ve Tunalılar, T. T. (2016). Uluslararası işgücü pazarının yeni rolü: Kültürel zekâ. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 29-47.
- Alifuddin, M. ve Widodo, W. (2022). How is cultural intelligence related to human behavior? *Journal of Intelligence*, 10(3), 1-18.
- Ang, S. ve Dyne, L. V. (2008). Conceptualization of cultural intelligence definition, distinctiveness, and nomological network. Ang, S. & Dyne, L. V. (Eds.), *Handbook of cultural intelligence, theory, measurement, and applications* (3-15). M.E.Sharpe Inc.
- Ang, S., Rockstuh, T. ve Tan, M. L. (2015). Cultural intelligence and competencies. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2(5), 433-439. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.25050-2>
- Azevedo, A. ve Shane, M. J. (2019). A new training program in developing cultural intelligence can also improve innovative work behavior and resilience: A longitudinal pilot study of graduate students and professional employees. *The International Journal of Management Education*, (17). <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2019.05.004>
- Brewer, M. B. ve Gardner, W. (1996). Who is this “we”? levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 83–93.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497–529.
- Cross, S. E., Bacon, P. L. ve Morris, M. L. (2000). The relational interdependent self-construal and relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(4), 791–808.
- Cross, S. E. ve Morris, M. L. (2003). Getting to know you: the relational self-construal, relational cognition, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 29(4), 512-523.
- Doğan, S. ve Karakuş Uysal, Ş. (2020). Kültürel Zekâ: Tanımsal, yapısal ve ilişkisel bir inceleme çalışması. *İş ve İnsan Dergisi*, 7(1), 147-169.
- Earley, P.C. (2002). Redefining interactions across cultures and organizations: Moving forward with cultural intelligence. *Research in Organizational Behavior*, (24), 271-299. [https://doi.org/10.1016/S0191-3085\(02\)24008-3](https://doi.org/10.1016/S0191-3085(02)24008-3)
- Earley, P.C. ve Ang, S. (2003). *Cultural intelligence: individual interactions across cultures*, Stanford University Press.
- Earley, P. C. ve Mosakowski, E. (2004). *Cultural Intelligence*. Harvard Business Review.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 5(2), 157-178.
- Ergün, G. ve Güzel, A. (2017). Üniversite öğrencilerinin kültürel zekâ düzeylerinin olumsuz otomatik düşünceler ve bazı diğer değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4): 30-43.

- Ersoy, A. (2014). The role of cultural intelligence in cross-cultural leadership effectiveness: a qualitative study in the hospitality industry. *Journal of Yaşar University*, 9(35) 6099-6108.
- Ersoy, A. ve Ehtiyar, R. (2015). Kültürel farklılıkların yönetiminde kültürel zekânın rolü: Türk ve yabancı yöneticiler üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1), 42 – 60.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50. <https://doi.org/10.2307/3151312>.
- Gámez, E., Díaz, J. M., Marrero, H., Galindo, M. P. ve Breva, A. (2014). Relations between the relational self-construal, the choice of goals and psychological need satisfaction of university students. *Universitas Psychologica*, 13(4), 1289-1303.
- Gardner, H. (1983) *Frames of mind: the theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. ve Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. 5. edition, Prentice-Hall Inc.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). Kültürel zekâ ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 94-114.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*, 3. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- Kaya, F. Ve Oğurlu, Ü. (2015). Benlik saygısı, zekâ ve akademik başarı ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1),951-965. <http://dx.doi.org/10.14687/ijhs.v12i1.3089>
- Kelley, C. ve Meyers, J. (1995). *CCAI cross cultural adaptability inventory manual*. National Computer Systems, Inc.
- Koçel, T. (2003). *İşletme Yöneticiliği*. 9. Baskı, Beta Yayıncılık.
- Köksal, G. ve Türker, A. (2019). Profesyonel turist rehberlerinin kültürel zekâ seviyelerinin mesleğe bakış açıları üzerine etkisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, (15), 111-132.
- Lovvorn, A. S. ve Chen, J. S. (2011). Developing a global mindset: the relationship between an international assignment and cultural intelligence. *International Journal of Business and Social Science*, 2(9), 275-283.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self implications for cognition, emotion and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224–253.
- Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürlerarası farklılıkları yönetme sanatı: kültürel zekâ. *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 32-49.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Detay Yayıncılık.
- Öztürk, E. B., Kılıçaslan Gökoğlu, S. ve Karagonlar, G. (2015). İlişkisel benlik ölçeğinin Türkçe geçerlemesi. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 16(2), 49-70.
- Pelit, E., Ateş, M. ve Kabakulak, A. (2020). Turist rehberi adaylarının kişilik özellikleri ile kültürel zekâ düzeyleri ve mesleki tutumları arasındaki ilişki: Afyon Kocatepe

- Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, (4), 30-50. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.668>.
- Peterson, B. (2004), *Cultural intelligence: a guide to working with people from other cultures*. Intercultural Press.
- Sedikides, C. ve Brewer, M. B. (2001). Individual, relational, and collective self: partners, opponents, or strangers? In C. Sedikides & M. B. Brewer (Eds.), *Individual self, relational self, collective self* (pp. 1–4). Psychology Press.
- Sedikides, C., Gaertner, L. ve O’Mara, E. M. (2011). Individual self, relational self, collective self: hierarchical ordering of the tripartite self. *Psychological Studies*, 56(1), 98–107.
- Şen, G. (2019). *Kültürel zekâ ve kültürel adaptasyonun akademik performans üzerine etkisi: Üniversitelerdeki yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan bir araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Şenel, M. (2020). Investigation of the cultural intelligence levels of the Turkish university students at foreign language departments. *International Journal of Language Education*, 4(3), 361-377. <https://doi.org/10.26858/ijole.v4i3.14806>.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi (SPSS 10.00-12.0 for windows). Detay Yayıncılık.
- Yang, T.P. ve Chang, W.W. (2017). The relationship between cultural intelligence and psychological well-being with the moderating effects of mindfulness: a study of international students in Taiwan. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 2(5), 384-391.
- Yeşil, S. (2009). Kültürel farklılıkların yönetimi ve alternatif bir strateji: Kültürel zekâ. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(16), 100-131.
- Yıldırım Ulusoy H. ve Köroğlu, Ö. (2019). Turist rehberlerinin kültürel zekâ düzeyi ve özyeterlilik inançlarının hizmet sunumuna etkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18 (1), 328-347.